

مخمل سرخ رویا*

ارژنگ امیری

مخمل سرخ رویا مجموعه‌ای است از هفت جُستار: گردِ اندوه او بر چهره‌ی او: قیصر پرتغال سلما لاگروف از منظر نظریه‌ی باختین، رمزگان‌های دوگانه‌ی حیرانی: تأملی کوتاه بر رسوایی کوتزی بر مبنای تکه‌هایی از ضد ادیب دلوز و گتاری، مخمل سرخ رویا: نگاهی به بیچه‌ی یک‌شنبه‌ی اینگمار برگمان از منظر زیگموند فروید، موج مرگ دوست: پیرمرد و دریای ارنست همینگوی در آینه‌ی نظریه‌ی رمان گئورگ لوکاچ، قحطی‌ی صبح چرا است؟ نگاهی به وقتِ تقصیر محمدرضا کاتب از چشمِ رولان بارت، زیر بارانِ خدایانِ اندوه: نگاهی کوتاه به مده‌آی ائورپیدس با توجه به نظریه‌ی ارسطو، برهوت بازی‌ی سفر بی‌سودا: نیم‌نگاهی از چشم نورتروپ فرای به من تا صبح بیدارم جعفر مدرس صادقی. همه‌ی این جُستارها به این هدف نوشته شده‌اند که تکه‌ای از یک رنگین‌کمان باشند؛ برآمده از خوانش هفت رمان از هفت منظر. در سه جُستار «تمامیت» اندیشه‌ی یک نظریه‌پرداز محک بوده است:

*- بهروز شیدا پژوهشگر و منتقد ادبی ساکن سوئد است که سیزده عنوان کتاب در کارنامه دارد. این متن مروری بر آخرین کتاب‌های اوست.

میخاییل باختین، رولان بارت، زیگموند فروید، در سه جستار یک کتاب: ژیل دلوز و فلیکس گتاری، ارسطو، گئورگ لوکاچ، در یک جستار تنها یک جستار: نور تروپ فرای.

برای این کتاب نخست نام یک برگ از هزاران برگزیده شده بود، این نام اما، سرانجام به زیر عنوان انتقال داده شد. حکایت هم چنان باقی است: این کتاب یک برگ است از هزاران؛ رنگین کمان کوچکی از بسیاری رنگین کمانی که شاید بر آسمان ما نشسته‌اند؛ که خوانش هر اثر تلاشی است برای فهم معنای دیگری از قاره‌ای از وجود انسان که در هزاران برگ سرگردان است.

پنجره‌ای به پیشه‌ی اشاره مجموعه‌ای است از هشت جستار در مورد جهان ادبیات فارسی؛ گذری از پناه به دیوانه‌گی‌ی عارفانه تا تحسین کنکاش‌های عاقلانه؛ از جان تا تن؛ از او تا من.

خواب یک دست که از معرکه بر بایدت نیم‌نگاهی است به مفهوم دیوانه‌گی در جهان انسان ایرانی؛ گزارشی از مفهوم دیوانه‌گی در چهار دوران تاریخی؛ گزارشی از مفهوم دیوانه‌گی در عرفان ایرانی، مفهوم دیوانه‌گی در ادبیات دوران مشروطیت، مفهوم دیوانه‌گی در ادبیات سال‌های پس از کودتای ۲۸ مرداد ماه سال ۱۳۳۲، مفهوم دیوانه‌گی در زمان پس از انقلاب اسلامی؛ گزارشی از مفهوم دیوانه‌گی در تاریخ جنون میشل فوکو، حی بن یقظان ابن سینا، اشعار مولانا جلال‌الدین محمد بلخی، سیاحت‌نامه ابراهیم بیگ زین‌العابدین مراغه‌ای، اشعار نصرت رحمانی، آزاده خانم و نویسنده‌اش رضا براهنی. خواب یک دست که از معرکه بر بایدت تلاشی است در راه نگاه به مفهوم دیوانه‌گی در آینه‌ی صداهای مسلط زمانه.

زیرگذر تیغ و تن نگاهی است به حضور لات‌ها در جسد‌های شیشه‌ای مسعود کیمیایی، تهران شهر بی‌آسمان امیرحسین چهل‌تن، کابوس سیامک گلشیری، بی‌بی شهرزاد شیوا ارسطویی؛ نگاهی به جاپای فرهنگ پهلوانی در آیین مهر، حماسه‌ی ایرانی، حماسه‌ی اسلامی، خانه‌ی سمک عیار، منش

پوریای ولی؛ نگاهی به زورخانه‌ی شعبان جعفری، تکیه‌ی طیب حاج رضایی؛ نگاهی به استحاله‌ی پهلوانان به‌لات‌ها. زیرگذر تیغ و تن تلاشی است در راه یافت ریشه‌ی لات‌های چهاررمان در تکه‌تکه‌ی یک تاریخ.

خواب سپید در قاب سیاه نیم‌نگاهی است به هفت شعر عینی مصور دوربینی قدیمی و اشعار دیگر عباس صفاری؛ نیم‌نگاهی به نگاه نظریه‌پردازان گوناگون به استعاره؛ نیم‌نگاهی به انواع صور خیال؛ خوانش هفت شعر در حضور تابلویی از نقاشی چینی. خواب سپید در قاب سیاه تلاشی است در جهت احضار انواع دیگر هنری در «نقد ادبی».

پنجره‌ای به پیشه‌ی اشاره حاشیه‌ای است بر چاه بابل رضا قاسمی؛ پنجره‌ای به اشاره‌های روان‌کاوانه، هستی‌شناسانه، تاریخی، سیاسی؛ پنجره‌ای به سنت سنگ‌سار، تنهایی‌ی مدرنیته، گناه انسان، دست تمنای مردانه، تاریکی‌ی پناه زنانه، نور عارفانه، وسوسه ناگزیر، فاشیسم مکرر؛ پنجره‌ای به خاطره‌ها، زندان‌ها، شکنجه‌ها، کتاب‌ها. پنجره‌ای به پیشه‌ی اشاره تلاشی است در راه یافت سایه‌ی اشاره در حادثه و سخن.

سنگینی حجاب بی‌معنایی‌گذری است از جهان سیزده داستان حسین نوش‌آذر؛ گذری از زخم روان، زخم جهان، زخم زمان بر تن مردان و زنانی که در هیچ دستی درمان نمی‌جویند. سنگینی حجاب بی‌معنایی تلاشی است در راه فهم زخم بی‌پناهایی که نه در سخن جهان سنت سامان می‌بینند؛ نه در سخن جهان مدرن مصداق.

دست‌های خسته‌ی نویسنده‌گان خراب کافه‌ها نیم‌نگاهی است به حضور متن تاریخی در کافه رنسانس ساسان فه‌رمان و اتفاق آن‌طور که نوشته می‌شود می‌افتد ابرج رحمانی؛ نیم‌نگاهی به نظریه‌هایی که به شباهت‌ها و تفاوت‌های متن تاریخی و متن قصه‌ای اشاره می‌کنند؛ نیم‌نگاهی به غربت زنان و مردان در برابر یکدیگر، غربت زنان و مردان در برابر قدرت‌های جهان. دست‌های خسته‌ی نویسنده‌گان خراب کافه‌ها تلاشی است در راه تصویر غربت مشترک مشتریان دو

کافه‌ی دو رمان.

پرده‌ی رویای سلطنت انسان مقایسه‌ای است میان مقدمه‌ای بر رستم و اسفندیار شاهرخ مسکوب و دیباچه‌ی نوین شاهنامه‌ی بهرام بیضایی از زاویه‌ی نوع تدوین؛ نگاهی به‌نوع تدوین فصل‌های مقدمه‌ای بر رستم و اسفندیار و دیباچه‌ی نوین شاهنامه در آینه‌ی ارمغان مور شاهرخ مسکوب. نویسش تکه‌هایی از سه فصل مقدمه‌ای بر رستم و اسفندیار در قامت تکه‌ای از دو نمای یک فیلم‌نامه؛ نویسش تکه‌هایی از دو نمای دیباچه‌ی نوین شاهنامه در قامت تکه‌ای از فصل یکی کتاب؛ تلاشی در جهت تشخیص تفاوت دو نوع نگاه به شاهنامه. پرده‌ی رویای سلطنت انسان تلاشی است در جهت احضار انواع دیگر ادبی در «نقد ادبی».

یاد کودک دور در ترافیک تجدد نگاهی است به‌هشت رمان زنانه‌ی فارسی؛ جست‌وجوی عناصر مشترک دو گروه رمان زنانه‌ی فارسی؛ جست‌وجوی سیمای مرد آرمانی، تن‌کامه‌گی، جان عارفانه. یاد کودک دور در ترافیک تجدد تلاشی است برای تصویر پنجره‌هایی که در مقابل رمان زنانه‌ی فارسی بر دیوارند.